

BORGARTING LAGMANNSRETT

Keyzers gate 13., 0165 OSLO
Postboks 8017 Dep., 0030 Oslo

Justisdepartementet
Postboks 8005 Dep

0030 Oslo

JUSTISDEPARTEMENTET	
02 APR 2009	
SAKSNR:	200807883
AVD/KONTROLL	LOV/ES/HAJ
DOK.NR.	43
ARKIVKODE	

Deres referanse:
2008007883 ES MVO/HAJ/bj

Vår referanse:
09-009942ADM-BORG

Dato:
31.03.2009

Høringsuttalelse – rapport ”Etterkontroll av reglene om strafferettslig utilregnelighet, strafferettslige særreaksjoner og forvaring”

Det vises til Justisdepartementets brev 15. desember 2008 med vedlagt høringsnotat og rapport ”Etterkontroll av reglene om strafferettslig utilregnelighet, strafferettslige særreaksjoner og forvaring”.

Til forslagene i rapporten bemerkes:

Minstetiden – straffeloven § 39 e annet ledd

Utredningsgruppen foreslår at straffeloven § 39 e annet ledd endres slik at det gis adgang til å fastsette en minstetid på maksimalt 14 år hvis det er fastsatt en tidsramme som overstiger 15 år. Borgarting lagmannsrett støtter forslaget.

Som påpekt i rapporten uttalte flertallet i Justiskomiteen da forvaringsreglene var til behandling i Stortinget i 1997 at ”en dom på forvaring ikke skal være kortere enn den en dom på ubetinget fengsel ville vært”. Dette er fulgt opp i Høyesterett ved fastsettelsen av tidsrammen, jf. for eksempel Rt-2004-541 avsnitt 20. Høyesterett har i flere avgjørelser uttalt at minstetiden normalt bør fastsettes med utgangspunkt i et anslag over når det ville være aktuelt med prøveløslatelse dersom den domfelte var blitt idømt en ordinær fengselsstraff. Det er vist til flere avgjørelser på side 61 i rapporten.

Det er adgang til å benytte forvaring også når den begåtte kriminalitet alternativt kvalifiserer til en meget lang fengselsstraff, jf. Ot.prp.nr.87 (1993-94) side 86. I domsmaterialet som utredningsgruppen har gjennomgått er det 10 domfelte som har fått tidsrammer som overstiger 15 år. Det er 5 personer som er idømt en maksimal tidsramme på 21 år.

Borgarting lagmannsrett er enig med utredningsgruppen i at det gir dårlig sammenheng i systemet at en forvaringsdømt med en tidsramme på 21 år kan begjære seg prøveløslatt etter 10 år, mens personer som dømmes til 21 års fengselsstraff normalt ikke vil kunne oppnå prøveløslatelse før det er gått 14 år. En tidligere løslatelse for den forvaringsdømte kan virke

støtende og vil kunne stride mot den alminnelige rettsfølelse. Borgarting lagmannsrett støtter derfor utredningsgruppens forslag om at det bør kunne fastsettes en minstetid på maksimalt 14 år hvis det er fastsatt en tidsramme som overstiger 15 år.

Utilregnelige i varetekt

Strafferettslig utilregnelige personer bør ikke settes i fengsel, heller ikke for en kortere vareteksperiode. Borgarting lagmannsrett er enig i at straffeprosessloven § 188 annet ledd bør endres slik at retten kan beslutte at siktede som antas å være strafferettslig utilregnelig på grunn av psykose skal innlegges i psykiatrisk institusjon, uten at det skal settes som vilkår at institusjonen samtykker.

Til høringsnotatet skal følgende bemerkes:

Godtgjøring til juridisk bistand ved begjæring om prøveløslatelse

Departementet ber om høringsinstansenes syn på behovet for klargjøring eller endring av regelverket når det gjelder godtgjøring til juridisk bistand ved begjæring om prøveløslatelse.

Borgarting lagmannsrett antar at den forvaringsdømte som regel vil ha behov for juridisk bistand i forbindelse med begjæringen om prøveløslatelse, også før begjæringen eventuelt fremmes for retten, jf. straffeloven § 39 f annet ledd. Det kan for det første være vanskelig for den forvaringsdømte å begrunne begjæringen. Dessuten kan det være vanskelig å oppnå en effektiv og betryggende saksbehandling av begjæringen. Minstetiden må være utløpt på begjæringstidspunktet. Både kriminalomsorgen og påtalemyndigheten skal vurdere begjæringen. Hvis påtalemyndigheten ikke samtykker til prøveløslatelse, skal begjæringen fremmes for retten. Behandlingen av en sak om prøveløslatelse skal påskyndes, heter det i § 39 f tredje ledd. Det er imidlertid eksempler fra rettspraksis på at saksbehandlingen har tatt lang tid, se for eksempel Rt-2007-343, der Høyesterett la til grunn at det ville ta 11-12 måneder før påtalemyndigheten fremmet saken for retten. I Rt-2006-577 var saksbehandlingstiden på 8 ½ måned.

Forvaring er tidsubestemt straff. Spørsmålet om når straffen skal bringes til avslutning må behandles på en betryggende måte. Rettssikkerhetshensyn taler for at den forvaringsdømte får dekket sine utgifter til juridisk bistand ikke bare når prøveløslatelsessaken er fremmet for retten, men også på de tidligere stadier i saksbehandlingen. Etter gjeldende rett vil han eller hun bare unntaksvis ha krav på å få dekket slike utgifter før saken fremmes for retten. Dette følger av den foran nevnte avgjørelsen i Rt-2007-343 der den lange saksbehandlingstiden utgjorde brudd på EMK artikkel 5 nr. 4. Det var i saken nedlagt påstand om saksomkostninger for det tilfelle at disse ikke var omfattet av forsvareroppnevningen for begjæringen om prøveløslatelse. Kjeremålsutvalget innvilget fri sakførsel for Høyesterett etter straffeprosessloven § 100 annet ledd, og forutsatte at tilsvarende henvendelse kunne rettes til lagmannsretten og bli innvilget der, "sakens spesielle karakter tatt i betraktning".

Loven bør endres slik at den forvaringsdømte får godtgjort sine utgifter til juridisk bistand i forbindelse med begjæring om prøveløslatelse. Borgarting lagmannsrett tar ikke stilling til om dette bør gjennomføres ved en endring i straffeprosessloven eller rettshjelpsloven.

Straffeloven § 45

Det følger av straffeloven § 44 at den som var psykotisk eller bevisstløs på gjerningstidspunktet ikke kan straffes. Straffeloven § 45 gjør unntak fra straffrihetsregelen for de tilfeller der bevisstløsheten skyldes selvforskyldt rus. I Rt-2008-549 har Høyesterett lagt til grunn at rusutløste psykoser må anses som bevisstløshet etter straffeloven § 45. I avgjørelsen har Høyesterett fremhevet legalitetsprinsippets sterke stilling i strafferetten. Når Høyesterett til tross for dette fant at straffeloven § 45 måtte tolkes i strid med siktedes interesse, var det på grunn av en lang tradisjon for at regelen var slik å forstå.

Som rusutløst psykose anses en klinisk psykose som er utløst av rus og som forsvinner når rusmiddelinntaket opphører, jf. avsnitt 46 i dommen. Det er ikke et vilkår for å falle utenfor straffrihetsregelen at psykosen er helt kortvarig, jf. avsnitt 51.

Den rettsmedisinske kommisjon har uttalt at endret rusbruk fører til en økning i antall psykoser som utløses av rus. Borgarting lagmannsrett er enig med psykiater Randi Rosenqvist i at det bør presiseres i straffeloven § 45 at rusutløst psykose ikke utelukker straff. Som hun fremholder, vil en slik endring gjøre det rettspsykiatriske arbeidet mer logisk. Dessuten taler legalitetsprinsippet sterkt for at prinsippet presiseres i loven på en slik måte at det ikke beror på en utvidende tolkning av det diffuse begrepet bevisstløshet eller bevissthetsforstyrrelse hvorvidt en rusutløst psykose skal gi straffritak. Straffeloven § 45 og straffeloven 2005 § 20 bør derfor endres.

for Nils Erik Lie
Førstelagmann

Anne-Mette Dyrnes
Lagdommer